

Kinderrechten en Ouders

Het kinderrechtenverdrag in Nederland.
Wat betekent dit verdrag voor
kinderen en hun ouders?

VERANTWOORDING

Defence for Children International (DCI) is een internationale kinderrechtenorganisatie die de rechten van het kind bevordert en beschermt, onder meer door informatie te geven aan kinderen en volwassenen. Het kinderrechtenverdrag is de basis van het werk van DCI. De Vereniging Ouders voor Kinderen heeft voor haar opheffing per 1 januari 2004, besloten haar resterende saldo te besteden aan een publicatie voor ouders over het kinderrechtenverdrag. Dat saldo was te danken aan keel, neus- en oorarts prof. dr. Jan Wind († 1995). De bestuursleden van de vereniging, dr. P.L.M. Kerkhof, drs. W.J.M. Klaassen, mw. A.I.E. Stegink, vormden samen met mr. S. Meuwese, directeur van DCI, de klankbordgroep voor deze publicatie. De tekst van dit boekje is geschreven door mr. C.J. Kloosterboer onder de eindverantwoordelijkheid van DCI.

UW MENING IS JOUW MENING

U wordt in deze publicatie aangesproken met 'je', omdat dat minder afstandelijk klinkt. Je komt allerlei onderwerpen tegen die te maken hebben met de rechten van kinderen, de relatie van kinderen en kinderrechten met hun ouders en met de rest van de wereld. In het middendeel van dit boekje vind je informatie over het kinderrechtenverdrag. We hebben ervoor gekozen om ook over gevoelige onderwerpen te schrijven en om daar een duidelijk standpunt over in te nemen. Uiteraard kun je daar als ouder en opvoeder een andere mening over hebben. Wij zijn heel benieuwd naar dat standpunt. Je kunt je visie verwoorden en mailen aan info@defenceforchildren.nl of daarover in discussie gaan met andere ouders en opvoeders. Zo kan het kinderrechtenverdrag ook echt gaan leven.

GIDS

Dit is een informatieboekje over kinderrechten. Het is geen gids die je vertelt hoe je je kind moet opvoeden. De tekst biedt een eerste handreiking voor wat je in verschillende situaties concreet kunt doen met de rechten uit het kinderrechtenverdrag. Wat je kind mag en moet, tot waar je opvoeding als ouder reikt en welke positie je kind ten opzichte van derden heeft, volgens het verdrag. Wil je meer of actuele informatie, dan kun je terecht op www.kinderrechten.nl.

WELKE KINDEREN?

Het kinderrechtenverdrag geldt voor alle kinderen, dus iedereen van nul tot achttien jaar. De tekst in dit boekje is vooral bedoeld voor ouders of opvoeders van kinderen in de basisschoolleeftijd (vier tot twaalf jaar), maar er staan ook voorbeelden in die het interessant maken voor ouders van jongere en oudere kinderen. In verwijzingen naar het kind wordt gesproken van 'hij' in plaats van het onpersoonlijke 'het'. Uiteraard moet daaronder hij/zij worden verstaan.

inhoud

Hoe komt je kind tot zijn recht? 3

1. Opvoeden 4

2. Naar school 7

3. Ga spelen! 10

4. Meepraten van kinderen 12

HET KINDERRECHTENVERDRAG

Wat is het kinderrechtenverdrag? 14

Het verdrag in de praktijk 15

Het verdrag in het kort 16

Leeftijdsladder 18

5. Problemen van en met kinderen 19

6. Ouders in problemen: en de kinderen dan? 21

7. In de fout 24

8. Vrijheid van godsdienst 27

9. Groei gezond op 29

10. Vraag en antwoord 31

HOE KOMT JE KIND TOT ZIJN RECHT?

Natuurlijk, kinderen worden mondig. Soms té. En kinderen weten tegenwoordig heel goed hoe de wereld in elkaar zit. Soms beter dan hun ouders. Het beeld van kinderen die goedgebekt, brutaal en weerbaar zijn, is in Nederland behoorlijk ingeburgerd. Regelmatig wordt het nieuws gevuld met kinderen en jongeren die niet weten hoever ze kunnen gaan en vervolgens grenzen overschrijden. Vaak gaat het daarbij om specifieke groepen jongeren die voor overlast zorgen.

Als ouder weet je heel goed dat die berichtgeving maar een klein deel van de kinderen en jongeren bestrijkt. Over het grootste gedeelte van de jeugd hoor je niets. Op zich lijkt dat alleen maar goed, onder het motto 'geen nieuws is goed nieuws'. Maar uiteindelijk deugt die redenering toch niet. Soms lijkt namelijk het denken over niet-problematische jongeren stil te staan, juist omdat alle aandacht uitgaat naar hun wél problemenmakende leeftijdgenoten.

Ondertussen moeten ook kinderen die niet in de krant komen zich zien te redden. Ze moeten weerbaar, maar niet agressief, sociaal, maar niet te meegaand, leergierig, maar niet als 'studiebollen', ... door het leven gaan. Kortom, ze worden geconfronteerd met allerlei uitdagingen, zoals dat overigens al eeuwen het geval is. De wereld waarin zij nu opgroeien is op veel vlakken ingewikkelder dan vroeger. De eisen die aan kinderen worden gesteld, zijn hoog en vaste normen en waarden zijn er niet. Iedereen moet op zoek naar hoe hij of zij het zelf – als opvoeder of als kind – goed vindt. Daarbij vallen sommige kinderen

buiten de boot. Op school, thuis of op straat. Of ze komen in de verdrukking, bijvoorbeeld door (huiselijk) geweld. En dan blijken al die uiterlijk zo bijdehante kinderen keer op keer gewoon kinderen te zijn. Kinderen die nog van alles moeten leren en die hun ouders of anderen hard nodig hebben om hen daarbij te helpen. Ook in de 21ste eeuw is het daarom hoogst noodzakelijk dat zij op sommige gebieden worden beschermd. De cijfers van kindermishandeling, schooluitval en geweld laten dat duidelijk genoeg zien. Regels en recht om kinderen bescherming te bieden, zijn geen overbodige luxe. Zelfs niet in een land als Nederland.

Ook voor 'normale' opvoedingssituaties is het plezierig om een richtsnoer te hebben waar ouders en kinderen zich aan kunnen houden. Het internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind uit 1989 is zo'n leidraad. Nederland is al meer dan tien jaar officieel gebonden aan dit verdrag. Maar wat betekent dat voor jou en je kind?

Kan je kind zijn recht halen als dat nodig is?
En weet jij als ouder wat het verdrag je kind biedt?
Deze en meer vragen komen aan bod in dit boekje.

1. OPVOEDEN

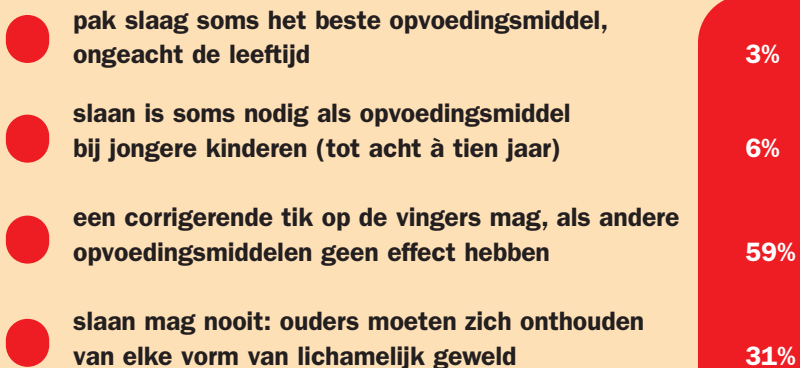
De meeste kinderen in Nederland zijn gepland en gewenst. De zorg voor deze gewenste kinderen is voor veel ouders zwaar. Niet alleen omdat ze een driedubbele taak in het leven te vervullen hebben (opvoeden, relatie, werk), maar ook omdat ze het zo ontzettend graag goed willen doen. Maar hoe doe je het als ouder 'goed'?

Wat jij verstaat onder (goed) opvoeden, verschilt van wat je buurman daarvan vindt. Het hangt samen met de cultuur waaruit je afkomstig bent, hoe jij zelf bent opgevoed en de ideeën van je partner, om maar eens wat te noemen. Ziet de een opvoeden vooral als het aangeven van grenzen, een ander vindt dat je bovenal het goede voorbeeld moet geven en de volgende ouder kiest voor het 'dresseren'

van zijn kind. Sommige ouders zijn zo druk bezig met bedenken tot welke geslaagde volwassenen hun kind zich moet ontpoppen, dat ze haast vergeten dat hier en nu een kind valt op te voeden. Anderen lezen ijverig alle opvoedbladen en -boeken, volgen cursussen en televisieprogramma's over opvoeding. Dit zoekende gedrag – ook wel opvoedingsonzekerheid genoemd – heeft zowel goede als

Lezerspeiling op www.oudersonline.nl

'WAT VIND JE VAN SLAAN ALS OPVOEDMIDDEL?'

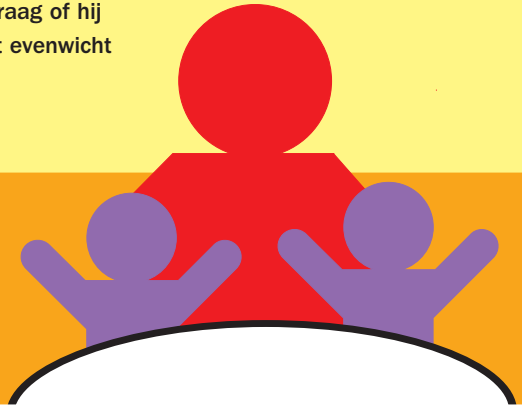

Peiling van februari 2004

HET KINDERRECHTENVERDRAG OVER OPVOEDEN

Het kinderrechtenverdrag gaat ervan uit dat je als ouders samen de eerst verantwoordelijke bent voor de opvoeding en ontwikkeling van je kind. De overheid moet je wel ondersteunen bij het opvoeden, bijvoorbeeld door te zorgen voor kwalitatief goede en bereikbare kinderopvang. Het verdrag geeft op verschillende plaatsen basisvoorwaarden waar je als ouder bij de opvoeding rekening mee moet houden (zoals in artikel 3, 5, 6, 14 en 18). Je moet het belang van je kind als uitgangspunt nemen. Je moet je kind passende leiding en begeleiding geven en daarbij rekening houden met zijn capaciteiten, die zich ontwikkelen naarmate hij ouder wordt. Dat wil zeggen dat je de rechten van je kind respecteert op een manier die rekening houdt met wat hij op een bepaalde leeftijd kan. Zo hoeft je hem niet op zijn vierde alleen op zijn fietsje naar school te sturen, maar kun je ervan uitgaan dat hij dat op zijn veertiende wel kan.

Je moet rekening houden met de leeftijd en volwassenheid van je kind, wat betekent dat je je verdiept in wat jouw kind kan en wat je van hem kunt vragen. Je hebt respect voor de menselijke waardigheid van je kind. Dat komt neer op vergelijkbare geboden als in de koran, bijbel en andere heilige geschriften en humanitaire beschouwingen: doe voor een ander zoals je wilt dat een ander voor jou zou doen in vergelijkbare situaties. Sommige van deze voorwaarden klinken vanzelfsprekend, maar kunnen toch soms tot spanningen leiden. Steeds immers moet je een evenwicht zien te vinden tussen de ruimte die je je kind - op een bepaald punt - wilt en kunt bieden, en de vraag of hij zijn eigen belang kan beoordelen. Waar dat evenwicht ligt, is per ouder en kind verschillend.

minder gunstige kanten. Het positieve ervan is dat ouders hun kind als volwaardig lid van het gezin zien, dat ze de opvoeding serieus nemen en onderkennen dat die meer dan een kortdurend effect heeft. Jammer is dat het zoeken het plezier kan vergallen. Bovendien zie je steeds vaker dat het toekomstge-

richte opvoeden ervoor zorgt dat ouders hun kinderen tot ongekende hoogtes opdrijven. Veel kinderen moeten voortdurend van alles en hebben bomvolle agenda's, alles met het oog op hun kansen voor later. Het betekent dat ze nauwelijks tijd hebben om kind te zijn en te spelen of zich te vervelen.

VOOR NU OF LATER?

Volg je de visie van het kinderrechtenverdrag, dan kom je uit op een evenwichtige benadering. Het kind wordt kind gelaten, het 'nu' is belangrijk, dus wat een kind op dit moment is en niet zozeer wat hij later moet worden. Tegelijkertijd is het je taak als ouder om bij te dragen aan de ontwikkeling van je kind. Zo groeit het verdrag – en de kinderrechten daarin – als het ware mee met je kind en jou.

Je vindt in het kinderrechtenverdrag geen kant-en-klaar antwoord op de vraag hoe je je kind tot een gelukkige volwassene opvoedt. En als je het aan deskundigen vraagt, zullen die je uiteenlopende kanten opsturen. Toch zijn er wel een paar gemene delers ondanks die verschillende opvoedingsinzichten, die overeenkomen met de uitgangspunten van het verdrag. Liefde, veiligheid, grenzen en frustratietolerantie zijn bijvoorbeeld sleutelwoorden voor een gezonde ontwikkeling.

PEDAGOGISCH

Opvoeden is moeilijk en gaat vaak niet zonder slag of stoot. Maar wat als je dat als ouder letterlijk neemt en af en toe een klap uitdeelt? Is de 'pedagogische tik' inderdaad een geoorloofd opvoedmiddel, zoals opvallend veel ouders zeggen? Het kinderrechten-

verdrag is onverbiddelijk: nee! Het verplicht de overheid om sociale en opvoedkundige maatregelen te nemen om kinderen onder meer te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk geweld (artikel 19). Het Comité voor de Rechten van het Kind dat toezicht houdt op de uitvoering van het verdrag, vond Nederland te laks in het beschermen van kinderen tegen – huiselijk – geweld. In Zweden bijvoorbeeld staat al jaren in de wet dat ouders hun kinderen niet mogen slaan en daar vallen aanzienlijk minder klappen. De Nederlandse regering heeft besloten dat er een bepaling in het Burgerlijk Wetboek moet komen waardoor het klip en klaar wordt dat geweld en opvoeding nooit goed samengaan. Gelukkig maar. De 'pedagogische tik' kan toch moeilijk opvoedkundig genoemd worden als je je kind ermee leert dat slaan een manier is om problemen op te lossen. Bovendien bestaat de kans dat dat wat begint met een tik, uitmondt in mishandeling. Juist omdat iedereen opvoeden (zo nu en dan) moeilijk vindt, is het goed dat je kunt overleggen met collega-ouders, familie of vrienden. Vaak kunnen die je al steunen als je ergens in vastloopt. Maar soms is er meer nodig. Dan is er een arsenaal aan pedagogische informatie en advies, oudercursussen en hulp.

2. NAAR SCHOOL

Alle kinderen die in Nederland wonen of verblijven moeten vanaf hun vijfde jaar naar school. Ze moeten tenminste twaalf jaar volledig onderwijs volgen of tot en met het schooljaar waarin ze zestien worden op school zitten. Daarna moeten ze nog een jaar lang minimaal twee dagen per week naar school. De leerplichtwet bepaalt ook dat ouders en kinderen vanaf twaalf jaar een boete kunnen krijgen als kinderen langdurig spijbelen.

Jongen, zes jaar, groep twee:

Af en toe wordt de juf boos. Dat komt omdat Bram uit mijn klas niet naar juffie luistert en stout is. Dan gooit hij expres allemaal zand op de vloer of in onze ogen. Soms moet hij naar de gang.

Of je kind op de basisschool of de middelbare school zit, of dat nu een VMBO of een gymnasium is, hij brengt een groot deel van zijn jeugd in klaslokalen door. Zoveel tijd zelfs dat je je kunt afvragen waar de opvoeding zich nou eigenlijk afspeelt. Als je je dat ten volle realiseert, besef je hoe belangrijk het is dat

je kind zich op school veilig en geaccepteerd voelt, zodat hij zich ook daar ten volle kan ontwikkelen. En je begrijpt dan opeens beter waarom leraren soms klagen over 'de jeugd van tegenwoordig'. Ze zijn immers gewoon aan het opvoeden.

Moeder van twaalfjarige jongen:

Niels is op school een brave brugger. Alle leraren zijn lovend over hem: zo aardig en sociaal, zo'n goede werkhouding... Aan de ene kant ben ik natuurlijk heel blij dat onze opvoeding effect heeft. Tenminste bij een ander. Thuis gaat alles wat ik hem vraag gepaard met gehijg en gesteun. En maar hangen voor die tv.

DAGTAAK

Niet alleen je kind, ook jij als ouder kunt een dagtaak hebben aan de (basis)school van je kind. Ook als het met hem prima gaat. Bij veel scholen wordt er – door de bezuinigingen – veelvuldig een beroep op je gedaan. Als je wilt, kun je meer dan eens schoolreisjesouder, voorleesmoeder, knutselvader of media-theekouder zijn. En dan heb je de speciale evenementen als juffen- of meesterverjaardagen, paasontbijten en sponsorlopen nog niet eens gehad.

Sommige ouders willen ook echt iets te zeggen hebben in de school. Afhankelijk van welke soort basisschool je kind bezoekt (regulier of speciaal), kun je dan in het bestuur, de medezeggenschaps- of ouderraad gaan.

Op de basisschool kunnen leerlingen niet meedoen aan die overleggen. Als ouder word je geacht de belangen van je kind te vertegenwoordigen. In het voortgezet onderwijs is er wel een leerlingenraad. Een afvaardiging daarvan zit ook in de medezeggenschapsraad, samen met ouders, leraren en onderwijsondersteunend personeel.

Lerares, 45 jaar, middelbare school

(HAVO): Met de meeste leerlingen gaat alles min of meer vanzelf. Maar er zijn er ook waarbij het lijkt alsof ze geen enkel respect hebben voor de leraren. Ze schelden je uit, leggen hun voeten op tafel of doen alsof je gek bent. Natuurlijk zitten ze in de puberteit en zijn ze dwars, dat mag, maar zo nu en dan zijn ze zo hard en onbereikbaar dat het me beangstigt. Dan lijkt het alsof ze nergens voor terugdeinzen. Ik vraag me dan wel af hoe ze thuis zijn opgevoed.

EXTRA AANDACHT

Sommige kinderen op de basisschool hebben extra begeleiding nodig om het gewone programma te kunnen volgen. Met remedial teaching, logopedie of dyslexie-begeleiding redden ze het dan bijvoorbeeld wel.

Voor kinderen met autisme, zware ADHD (concentratiestoornis met hyperactiviteit), ernstige gedragsproblemen of lichamelijke beperkingen zoals blindheid of een grote handicap kan de reguliere school meestal geen oplossing bieden. Een kind kan dan soms beter op zijn plaats zijn in het speciaal onderwijs. Maar vaak ook kan jeugdzorg of medische zorg hulp bieden bij ernstige opvoed- of opgroei problemen, terwijl het kind wel op een gewone school blijft. Uiteraard is het in die situaties essentieel dat ouders, school en zorg nauw samenwerken.

In het Nederlandse schoolsysteem ligt de nadruk op het vergaren van kennis en op intellectuele ontwikkeling. Natuurlijk zijn er ook veel kinderen van wie de sterke kanten juist op heel andere gebieden liggen. Deze kinderen worden vaak niet gestimuleerd, maar juist tegengewerkt door het schoolsysteem. Zij zijn degenen die veelvuldig buiten de onderwijsboot vallen: 'uitvallers' of 'drop-outs'. Daar

Meisje, elf jaar, groep acht:

Ik heb net gekozen naar welke middelbare school ik ga. Met mijn advies voor VWO kon ik tussen vijf scholen kiezen. Toch vond ik het niet moeilijk, want één vind ik het allerleukst. Ik mag zelf kiezen, maar mijn ouders hebben wel geholpen. Maar ze vinden dat ik de doorslag moet geven omdat ik er zes jaar op zit en niet zij.

mee wordt hun kans op een evenwichtige ontwikkeling – en dus op toekomstmogelijkheden – kleiner. Het kinderrechtenverdrag stimuleert de overheid weliswaar om maatregelen te nemen om uitval tegen te gaan, maar die hebben tot dusverre weinig effect. Onderwijshervormingen, met de VMBO als duidelijk voorbeeld, zijn niet altijd even gelukkig en moeten soms (gedeeltelijk) worden teruggedraaid.

Meisje, tien jaar, groep zeven:

Wij krijgen op school af en toe 'een lesje' over hoe je met elkaar moet omgaan. Laatst ging dat over spreekbeurten. Mijn juf vertelde dat je kritiek beter als tip kunt brengen. Bijvoorbeeld 'misschien kun je volgende keer iets langzamer praten', in plaats van 'ik verstond er niks van'.

HET KINDERRECHTENVERDRAG OVER ONDERWIJS

Alle kinderen moeten naar school en de overheid moet zorgen dat er onderwijs (gratis) beschikbaar is, zo stelt het verdrag in **artikel 28**. Ook moet de overheid maatregelen nemen om schooluitval tegen te gaan. Er moet op school orde zijn en docenten moeten daarvoor zorgen. Tegelijkertijd moeten zij kinderen met respect behandelen en in overeenstemming met de uitgangspunten van het verdrag.

Artikel 29 beschrijft dat het onderwijs gericht moet zijn op:

ontplooiing van het kind;

respect voor mensenrechten;

eerbied voor ouders, voor culturele identiteit, taal, waarden van de eigen en van andere beschavingen;

voorbereiden op een zelfstandig bestaan in de geest van vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van man en vrouw, vriendschap tussen volken, groepen en personen;

eerbied voor het milieu.

Het is heel opmerkelijk dat het kinderrechtenverdrag scholen ook opdraagt om leerlingen eerbied voor hun ouders bij te brengen.

3. GA SPELEN!

Wat hoort er meer bij elkaar dan kinderen en spelen? Spelen is heel belangrijk voor de ontwikkeling en gezondheid van kinderen. Zeker als dat buiten kan. Nederland verliest echter steeds meer ruimte aan bebouwing en verkeer en dus wordt het steeds lastiger voor kinderen om zelfstandig buiten te spelen.

Je zou het soms zo niet zeggen als je ze bezig ziet, maar spelen is onontbeerlijk voor kinderen. In lichamelijk opzicht, omdat ze bewegen, maar ook voor hun ontwikkeling op andere vlakken: cognitief (probleemoplossen, logisch denken), sociaal (samenwerken, omgaan met anderen, grenzen bepalen) en creatief (fantasie ontwikkelen en gebruiken).

Ook sporten – als uitdagende vorm van spelen – is uiterst belangrijk. Natuurlijk is ieder kind anders en voelt de een zich aangetrokken door ballet, terwijl de ander het liefst voetbalt of met vriendjes door het gras rolt.

Het is in Nederland tegenwoordig niet meer vanzelfsprekend dat kinderen regelmatig buiten zijn. In de meeste steden is er domweg geen ruimte om te spelen omdat er te veel mensen, gebouwen en auto's zijn. Volgens schattingen is er in steden tweemaal zoveel oppervlakte bestemd voor parkeerplaatsen dan voor speelruimte. De weinige speciale speelterreinen of open veldjes waar kinderen nog kunnen spelen, komen veelvuldig in het gedrang door oprukkende projectontwikkelaars. Spelende kinderen worden vaak als lastig ervaren. Veel ouders van (jonge) kinderen willen hun kind niet zonder begeleiding op straat laten, uit angst voor het verkeer of cri-

minaliteit. Met hun volle agenda's hebben kinderen weinig vrije speeltijd. Veel van hen worden per auto – als 'achterbankgeneratie' – van hot naar her vervoerd. Noodgedwongen vaak, omdat school, thuis en clubjes ver uit elkaar liggen.

BINNEN

In Nederland zijn er verschillende organisaties actief die de mogelijkheden voor buitenspelende kinderen willen vergroten. Zij schatten dat in de grote steden 25-30% van de kinderen tussen vier en twaalf jaar (bijna) nooit buiten spelen. Deze kinderen brengen een groot deel van hun vrije tijd binnenshuis door voor de computer, gameboy of televisie. Natuurlijk leren ze veel van al die apparaten, maar de omgang daarmee kan ook negatieve gevolgen hebben voor hun ontwikkeling op allerlei gebieden: motorische vaardigheden, fitheid, taal, gevoel van ruimte, creativiteit, sociale vaardigheden.

Uit onderzoek blijkt dat ouders van zeven- tot zeventienjarigen over het algemeen volstrekt niet weten wat hun kind op internet doet. Ze maken zich er over het algemeen ook niet echt zorgen over en gaan ervan uit dat het veilig is. En dat terwijl ruim een kwart van de

kinderen van zeven tot dertien meer dan zes uur per week op het wereldwijde web surft. Omgaan met de digitale snelweg vereist degelijke verkeerslessen, maar die kunnen ouders meestal niet geven omdat ze die zelf niet kennen. Voor sommige kinderen maakt dat internet nou juist tot zo'n aantrekkelijk medium: hún domein.

Er bestaan wel internetfilters om websites met porno, geweld, discriminatie en ander schokkend materiaal te weren, maar die zijn nog niet allemaal waterdicht.

Op www.meldpunt.org kun je het anoniem melden als je afbeeldingen met kinderporno aantreft op internet of in e-mail.

HET KINDERRECHTENVERDRAG OVER SPELEN

Het kinderrechtenverdrag stelt dat kinderen recht hebben op rust en vrije tijd. Recht om te spelen en om mee te doen aan culturele en artistieke activiteiten (**artikel 31**). Dat alles op een manier die bij hun leeftijd en situatie past. Over buiten spelen staat niets speciaals in het verdrag. Maar gezien de achterliggende visie van het verdrag, namelijk recht doen aan de essentie van het kind-zijn, ligt het voor de hand dat het belangrijk is om een kindvriendelijke omgeving te creëren. Een omgeving waar kinderen kunnen ravotten en fantaseren.

4. MEEPRATEN VAN KINDEREN

Communicatie is altijd het sleutelwoord als het gaat om het oplossen van een probleem, of dat zich nou in het bedrijfsleven of in relaties voordoet. Des te vreemder is het dat communiceren niet bovenaan de lijst ‘aan te leren vaardigheden’ staat bij het opvoeden van kinderen. Voor ouders zelf, als opvoeder, maar ook om het kinderen zo vroeg mogelijk bij te brengen. Communiceren kan op heel veel verschillende manieren, met lichaamstaal, met een knuffel en uiteraard met woorden. Al die uitingen hebben een ding gemeen, namelijk dat het gaat om ‘je begrepen voelen’. Dat zowel ouders als kinderen daar behoefte aan hebben, weet iedereen.

Maar hoe doe jij dat thuis? Zie je je kind als volwaardig lid van je gezin? Laat je hem zijn mening vertellen en neem je die mening serieus, ook als je zelf een heel andere mening hebt? Heeft je kind de kans om greep op zijn eigen leven en omgeving te krijgen? Wordt hij betrokken bij beslissingen die hem aangaan? Om dat soort vragen gaat het als je het hebt over participatie van een kind, meepraten dus.

Bij het opvoeden zou in Nederland de onderhandelingshuishouding de plaats hebben ingenomen van het bevelsgezin van vroeger: niet meer ‘vaders wil is wet’, maar overleg is het parool. Zo op het eerste gezicht lijkt dat te kloppen. Over sport, hobby, de inrichting van zijn kamer, vriendschappen, kledingkeuze en de vraag waar zakgeld aan wordt uitgegeven, wordt hevig onderhandeld. Op andere gebieden – zoals bedtijd, tafelmanieren, meehelpen in huis, familiebezoek – bepalen ouders weliswaar nog grotendeels de koers, maar ook daarover kan worden onderhandeld.

Er is echter een grote ‘maar’. In veel gezinnen wordt helemaal niet onderhandeld. Daar leent de culturele achtergrond, de sociaal-economische situatie of de geloofsovertuiging zich niet voor. Zo is het voor veel kinderen helemaal niet vanzelfsprekend dat er naar hen wordt geluisterd. Zij hebben vooral naar hun ouders te luisteren. Bovendien is het ook maar de vraag hoeveel er in de gezinnen waar kinderen wél mogen meepraten, overblijft van het onderhandelingsmodel als er een echt conflict is. Het lijkt alsof het onderscheid tussen het serieus nemen van de mening van een kind (participatie) en het stellen van grenzen (opvoeden) soms onduidelijk is.

BUITENSHUIS

In de samenleving mogen kinderen over de meeste beslissingen alleen bij hoge uitzondering meepraten. Dat is opmerkelijk, want heeft bijvoorbeeld de aanleg van een weg en

het kappen van een bos niet evenveel of meer effect op het leven van een kind dan op dat van volwassenen? Door hen maatschappelijk buitenspel te zetten, verliezen ze hun natuurlijke betrokkenheid bij de samenleving. En dat terwijl zij juist als 'jeugd' geacht worden te zorgen voor 'de toekomst'.

Een reden om kinderen niet voor vol aan te zien, is dat ze nog geen rationele beslissingen kunnen nemen en zich te sterk door hun gevoel laten leiden. Uiteraard geen steekhoudend argument als je je realiseert dat veel volwassenen onmiddellijk zouden 'afvallen' als competentie een voorwaarde wordt om te mogen meepraten. Bovendien nemen ook zij dagelijks ongelukkige beslissingen: ze rijden

door rood, trouwen met de verkeerde of gaan te laat naar bed. Kinderen afwijzen omdat ze onvoldoende ervaring hebben, is eveneens kortzichtig. Immers, wanneer en hoe moeten ze die ervaring dan opdoen?

Jeugdparticipatie is een mode-toverwoord. Her en der zijn er initiatieven waarbij kinderen en jongeren worden betrokken bij de inrichting van hun omgeving, school, politieke beslissingen, berichtgeving. Soms blijven deze initiatieven steken in goede bedoelingen, soms gaan ze daadwerkelijk verder. Dan maakt het ook echt uit dat er kinderen bij betrokken worden, juist omdat ze vaak onconventionele en verrassende ideeën en invalshoeken hebben.

HET KINDERRECHTENVERDRAG OVER MEEPRATEN

Elk individu is uniek en gelijkwaardig en moet een eigen mening kunnen hebben en uiten. Dat is het uitgangspunt van het kinderrechtenverdrag. Mogen meepraten in de zin van het kinderrechtenverdrag betekent dat kinderen worden betrokken in een besluitvormingsproces. Dus niet dat ze hun zin altijd krijgen, maar ook niet dat beslissingen steeds door anderen voor hen worden genomen.

Het kinderrechtenverdrag gaat ervan uit dat kinderen recht hebben op vrije meningsuiting (in zaken die hen aangaan) (artikel 12 en 13) en op informatie om een mening te vormen (artikel 17). Ouders moeten rekening houden met de leeftijd en rijpheid van hun kind.

Als je kind zelf zijn standpunt niet kan formuleren, heb je als ouder wel de plicht en verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat die mening toch gehoord wordt. Daarbij gaat het dus om de opvatting van je kind en niet om hoe jij over bepaalde zaken denkt.

HET KINDERRECHTENVERDRAG

WAT IS HET KINDERRECHTENVERDRAG?

Een verdrag is een afspraak tussen verschillende landen. Het kinderrechtenverdrag werd op 20 november 1989 aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Intussen hebben 192 landen het verdrag goedgekeurd en daarmee is dit het wijdst verspreide internationale mensenrechtenverdrag ter wereld. De Verenigde Staten en Somalië doen (nog?) niet mee met het verdrag. Het verdrag weerspiegelt de visie dat kinderen mensen zijn die ondersteund moeten worden op hun weg naar volwassenheid. Dat betekent dat ze net als ieder mens rechten hebben, maar daarnaast beschermd moeten worden en mogelijkheden moeten krijgen om zich te ontplooiën.

Er is geen mensenrechtenverdrag dat zoveel onderwerpen bestrijkt als het kinderrechtenverdrag. Het verdrag begint met een inleiding waarin de uitgangspunten staan, zoals zorg en bescherming voor kinderen omdat zij kwetsbaar zijn. Daarna volgen er 54 artikelen, waarvan er 40 inhoudelijk over kinderrechten gaan. De rest regelt het toezicht op en de rapportage over het verdrag en procedurele voorschriften.

De kinderrechten die in het verdrag staan, zijn in vier categorieën te verdelen:

zorgrechten (zoals het recht op gezondheidszorg en eten);

beschermingsrechten (bijvoorbeeld tegen mishandeling en kinderarbeid);

participatierechten (zoals het recht op informatie en eigen geloof);

speciale zorgrechten (voor bijvoorbeeld kinderen met een handicap of kinderen die gevluht zijn).

Er is een internationaal Comité voor de Rechten van het Kind dat controleert of de aangesloten landen hun verdragsverplichtingen nakomen. Dus of de landen zorgen dat de kinderrechten uit het verdrag worden vertaald naar nationale wetgeving en in de praktijk worden gebracht. Ieder land moet om de vijf jaar rapporteren en het Comité beoordeelt dan of alles in overeenstemming met het verdrag is. Is dat niet het geval, dan kan het Comité aan zijn uitspraak verder geen consequenties verbinden.

KIND

Het kinderrechtenverdrag geldt voor kinderen, dus voor ieder mens dat jonger dan achttien jaar is.

37 KEER OUDERS

In de officiële tekst van het kinderrechtenverdrag worden de ouder(s) 37 keer direct of indirect genoemd in de 40 inhoudelijke artikelen. Zij worden ook aangeduid als familieleden, wettige vertegenwoordigers, degenen die verantwoordelijk zijn, moeders. Een duidelijk teken dat het verdrag ouders ziet als de belangrijkste mensen in het leven van hun kinderen. Het woord 'vader' valt overigens niet in het verdrag.

NEDERLAND EN HET VERDRAG

Nederland heeft het kinderrechtenverdrag als land nummer 167 goedgekeurd. Het is in Nederland sinds 8 maart 1995 van kracht. Ons land heeft op drie verdragsartikelen een voorbehoud gemaakt: Nederland wil kinderen geen zelfstandig recht op sociale zekerheid geven zoals het verdrag doet.

In tegenstelling tot het verdrag wil ons land op kinderen van zestien jaar en ouder het volwassenenstrafrecht kunnen toepassen. Nederland wil lichte delicten van kinderen afdoen zonder raadsman en zonder de mogelijkheid van hoger beroep. Ook dat strookt niet volledig met het verdrag. Het is bijzonder te noemen dat een land als Nederland voorbehouden maakt op een verdrag dat internationaal gezien wordt als minimumstandaard. Ontwikkelingslanden hebben soms noodgedwongen voorbehouden moeten maken, omdat zij het minimum nog niet kunnen bieden.

OPVALLEND

Als andere verdragen een voor het kind gunstiger regeling bieden, gaan die voor. Dat geldt bijvoorbeeld voor kinderarbeid en kinderen in gewapende conflicten. In het verdrag staan zowel verplichtingen van de overheid en van ouders en anderen die met kinderen te maken hebben, als van kinderen zelf. Het verdrag geeft kinderen géén individueel klachtrecht. Voor het opkomen tegen een schending van hun rechten zijn zij dus nog steeds afhankelijk van anderen.

HET VERDRAG IN DE PRAKTIJK

Het kinderrechtenverdrag wordt soms 'afgedaan' als een formeel juridisch stuk waaraan in de praktijk geen waarde moet worden gehecht. Bovendien wordt wel – ten onrechte – gedacht dat we in Nederland al zover gevorderd zijn met onze (kinder)rechten, dat een verdrag daar niets aan kan toevoegen. Er zijn echter verschillende redenen om het kinderrechtenverdrag heel serieus te nemen. Net zo serieus als de kinderrechten die eraan ten grondslag liggen.

De overheid, volwassenen én kinderen hebben de verantwoordelijkheid om rechten en plichten uit het verdrag in de praktijk te brengen. De overheid moet zorgen dat de nationale wetgeving spoort met het verdrag. Ouders, kinderen, instellingen en professionals moeten de wetten en dus het verdrag naleven. Dat lijkt simpel, maar de praktijk wijst soms anders uit. Zo heeft de rechter de Nederlandse overheid al verschillende keren op de vingers getikt op het gebied van het vreemdelingenrecht en het onderwijs. De regelgeving en het beleid op die terreinen strookte volgens de rechter niet met het kinderrechtenverdrag. De rechter oordeelde bijvoorbeeld dat de overheid gratis onderwijs moet geven aan ieder kind in Nederland. Op die manier kan – soms via een omweg – worden bereikt waar het in het kinderrechtenverdrag in wezen om gaat: de verbetering van de positie van kinderen in het gezin en in de maatschappij.

Het is belangrijk dat ook volwassenen buiten de overheid een idee krijgen van wat het kinderrechtenverdrag inhoudt. Want of je nu voor- of tegenstander bent van de visie achter het kinderrechtenverdrag, de rechten van kinderen raken je. In het verkeer, thuis, op school, op het sportveld, overal zie je situaties waarin kinderrechten verwezenlijkt of soms helaas geschonden worden.

OUDERS IN HET VERDRAG

Het verdrag onderstreept de essentiële rol van ouders voor hun kind. Zij worden expliciet genoemd als de eerstverantwoordelijken voor de opvoeding. Het gezin is het uitgangspunt.

Elk verdragsartikel gaat direct of indirect over de manier waarop we met elkaar omgaan. De artikelen zijn dan ook rechtstreeks te gebruiken in dagelijkse opvoedingssituaties. Dat betekent niet dat het een receptenboek voor de opvoeding is. Wel biedt het

aanknopingspunten om die opvoeding zó vorm te geven, dat het recht doet aan de ontwikkeling van je kind. Als ouder mag je zelf bedenken hoe je je kind opvoedt, maar je bent daar dan ook verantwoordelijk voor. Tegelijkertijd moet je rekening houden met wat je kind kan en wil op verschillende leeftijden. Bij het recht van de een (de ouder) hoort zo steeds de plicht van de ander (het kind), en omgekeerd. Ouders en kinderen zijn iedere dag op elkaar aange-wezen. Samen moeten zij uitzoeken hoe ze rekening met elkaars belangen kunnen houden.

Het verdrag huldigt de visie dat kinderen volwaardige mensen zijn met eigen rechten, waarmee je als opvoeder rekening hebt te houden. Het idee dat kinderen van alles nog níet zijn (nog niet volwassen, nog niet bekwaam, nog niet bij hun volle verstand), krijgt in het verdrag geen ruimte. Het gaat er juist om wat ze wél zijn. Opvoeding moet gepaard gaan met respect voor elkaar. Zo is het kinderrechtenverdrag bij uitstek een verdrag dat over ouders en kinderen gaat.

AANVULLING

Sommigen vrezen dat een kinderrechtenverdrag de relatie tussen ouders en kind te 'juridisch' maakt. In de meeste gezinnen vullen de rechten van de verschillende gezinsleden elkaar juist prima aan. Daar is een verdrag hoogstens een bevestiging van hoe het in de praktijk al werkt. Maar er zijn helaas ook huishoudens waar dat niet het geval is en waar kinderrechten met voeten worden getreden. Waar bijvoorbeeld geweld in het gezin tot de dagelijkse routine behoort. Dan is het juist maar goed dat er – op basis van het kinderrechtenverdrag – kan worden ingegrepen, voordat het te laat is.

NEDERLAND VERKLEURT

In Nederland is het percentage nul- tot achttienjarige laag: ongeveer 20% van de totale bevolking. Ons land heeft te maken met een proces van ontgroening en vergrijzing.

HET VERDRAG IN HET KORT

Het verdrag geldt voor alle kinderen, dat wil zeggen iedereen tot achttien jaar (artikel 1).

Het verdrag geldt voor ieder kind, ongeacht afkomst, nationaliteit, sekse, taal, leeftijd, godsdienst, etc.

Kinderen moeten beschermd worden tegen discriminatie van hun ouders door anderen (artikel 2).

Het belang van kinderen moet voorop staan (artikel 3 lid 1).

Kinderen moeten verzekerd zijn van bescherming en zorg, door de ouders of door kinderbescherming en jeugdzorg (artikel 3 lid 2).

Voorzieningen als jeugdzorg, kinderbescherming, kinderopvang en onderwijs moeten genoeg en gekwalificeerd personeel hebben (artikel 3 lid 3).

De overheid moet er (ook financieel) alles aan doen om de rechten van kinderen te verwezenlijken (artikel 4). Rijke landen moeten arme landen helpen.

Ouders zijn verantwoordelijk en moeten hun kind (bege)leiding geven, die overeenstemt met zijn ontwikkeling en groeiende capaciteiten (artikel 5).

Ieder kind heeft het recht op leven en ontwikkeling (artikel 6).

Ieder kind heeft recht op een naam en nationaliteit en om zijn ouders te kennen en door hen te worden verzorgd (artikel 7).

Kinderen hebben recht op bescherming van hun identiteit, inclusief naam, nationaliteit en familiebetrekkingen (artikel 8).

Kinderen wonen bij hun ouders, tenzij het in het belang van het kind noodzakelijk is om daar vanaf te wijken zoals bij misbruik, verwaarlozing of scheiding (artikel 9 lid 1).

Als kinderen gescheiden worden van ouders, moeten alle betrokkenen gehoord worden (artikel 9 lid 2).

Een kind heeft recht op regelmatig, persoonlijk en rechtstreeks contact met de ouder(s) bij wie hij niet woont, tenzij dat in strijd met zijn belang is (artikel 9 lid 3).

De overheid moet kinderen en ouders helpen bij gezinshereniging (artikel 10 lid 1).

Als de ouders in verschillende landen wonen, heeft een kind recht op regelmatig, persoonlijk en rechtstreeks contact met beiden (artikel 10 lid 2).

De overheid neemt maatregelen om internationale kinderontvoering door een van de ouders tegen te gaan (artikel 11).

Ieder kind mag zijn eigen mening vormen en geven over zaken (zoals bestuurlijke en rechterlijke procedures) die hem aangaan en wordt waar nodig vertegenwoordigd door zijn ouders (artikel 12).

Een kind heeft recht om (op basis van informatie) zijn mening vrij te uiten (artikel 13).

Een kind heeft recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (artikel 14 lid 1).

Ouders moeten hun kind zo leiden in de uitoefening van zijn godsdienst of levensovertuiging dat dat in overeenstemming is met zijn ontwikkeling (artikel 14 lid 2).

Kinderen hebben het recht om lid van een vereniging te worden of deze op te richten (artikel 15).

Ieder kind moet worden beschermd tegen inbreuken op of schendingen van zijn privacy, gezinsleven, huis, post, eer of goede naam (artikel 16).

Kinderen moeten toegang hebben tot informatie om zich te kunnen ontwikkelen. Ze moeten beschermd worden tegen schadelijke informatie (artikel 17).

Beide ouders zijn samen de eerstverantwoordelijken voor de opvoeding en van hun kind. Ze moeten daarbij uitgaan van zijn belang (artikel 18 lid 1).

De overheid ondersteunt ouders bij de opvoeding, onder meer met jeugdzorg en kinderopvang (artikel 18 lid 2 en 3).

Kinderen moeten worden beschermd tegen kindermishandeling en uitbuiting. De overheid moet kinderen beschermen en helpen (artikel 19).

Een kind dat (tijdelijk) niet thuis kan wonen, heeft recht op bescherming en zorg (pleeggezin, adoptie of plaatsing in een instelling) (artikel 20).

Adoptie mag alleen gebeuren in het belang van het kind en als er geen andere oplossingen (in de regio) zijn (artikel 21).

Vluchtelingenkinderen hebben recht op bescherming. De overheid moet ouders en familieleden opsporen en met het kind herenigen (artikel 22).

Gehandicapte kinderen hebben recht op zorg, gericht op zelfstandigheid in en actieve deelname aan de samenleving (artikel 23).

Een kind heeft recht op de grootst mogelijke mate van gezondheid (zorg). Moeder en kind moeten extra zorg krijgen. Traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid moeten worden afgeschaft (artikel 24).

De uithuisplaatsing van kinderen (met het oog op hun geestelijke/lichamelijke gezondheid) moet regelmatig worden beoordeeld (artikel 25). Ieder kind heeft recht op de voordelen van sociale zekerheid (artikel 26).

Ouders moeten zorgen voor een voldoende levensstandaard zodat hun kind zich kan ontwikkelen. De overheid moet hen daarbij helpen (artikel 27). De overheid moet gratis basisonderwijs verplicht stellen, gratis voortgezet onderwijs bevorderen, informatie over school- en beroepskeuze geven en schooluitval tegengaan (artikel 28).

Onderwijs moet gericht zijn op de ontplooiing van kinderen. Daarnaast moet het hen eerbied bijbrengen voor rechten van de mens en fundamentele vrijheden, voor ouders en voor culturele identiteit, taal, waarden, de eigen en andere beschaving en de natuurlijke omgeving. (artikel 29).

Kinderen uit minderheden hebben recht op het beleven en belijden van hun eigen cultuur, godsdienst en taal (artikel 30).

Een kind heeft recht op rust en vrije tijd, op spel en recreatie die past bij zijn leeftijd en op deelname aan culturele activiteiten (artikel 31).

De overheid moet kinderen beschermen tegen economische uitbuiting en tegen gevaarlijk of schadelijk werk (artikel 32).

De overheid moet kinderen beschermen tegen drugs en drugshandel (artikel 33).

Kinderen moeten worden beschermd tegen iedere vorm van seksueel misbruik en uitbuiting, zoals in prostitutie en porno (artikel 34).

De overheid beschermt kinderen tegen kinderverkoop, verkoop en handel (artikel 35).

De overheid beschermt kinderen tegen alle andere vormen van uitbuiting (artikel 36).

Kinderen moeten worden beschermd tegen foltering, andere onterende bestraffing, doodstraf, levenslange gevangenisstraf, onwettige of willekeurige vrijheidsberoving. Als een kind wordt vastgehouden, wordt hij gescheiden van volwassenen en krijgt hij onverwijld rechtshulp (artikel 37).

Kinderen in gewapende conflicten moeten worden beschermd volgens internationaal humanitair recht. Tot vijftien jaar mogen ze niet rechtstreeks deelnemen aan vijandelijkheden (artikel 38).

De overheid bevordert het herstel en de herintegratie in de maatschappij van slachtoffers (van verwaarlozing, uitbuiting, foltering, gewapende conflicten etc.) (artikel 39).

Een kind dat verdacht, vervolgd of veroordeeld wordt wegens een strafbaar feit wordt waardig behandeld. Er wordt rekening gehouden met zijn leeftijd (artikel 40 lid 1).

De overheid waarborgt de strafrechtbeginselen, zoals dat een kind voor onschuldig wordt gehouden totdat zijn schuld volgens de wet is bewezen en dat ouders en een raadsman het kind vertegenwoordigen. Na een rechterlijke uitspraak is er de mogelijkheid in beroep te gaan (artikel 40 lid 1 en 2).

Er moet speciaal jeugdstrafrecht en begeleiding zijn en het feit moet zoveel mogelijk buiten het strafrecht afgedaan worden (artikel 40 lid 3 en 4).

Andere (inter)nationale bepalingen die meer bijdragen tot verwezenlijking van de rechten van het kind, hebben voorrang boven het verdrag (artikel 41).

De overheid moet de beginselen en bepalingen van het kinderrechtenverdrag algemeen bekend maken aan volwassenen en kinderen (artikel 42).

Een Comité voor de Rechten van het Kind beoordeelt of de lidstaten hun verplichtingen uit het verdrag nakomen (artikel 43).

De lidstaten brengen iedere vijf jaar verslag uit over de door hen genomen maatregelen ter uitvoering van het verdrag en over de geboekte vooruitgang (artikel 44).

NGO's kunnen hun bevindingen eveneens aan het Comité overleggen en het Comité doet aanbevelingen aan de lidstaten (artikel 45).

De complete tekst van het kinderrechtenverdrag vindt je op www.defenceforchildren.nl.

LEEFTIJD SLADDER

Wat mag je kind wanneer?

EEN 12-JARIGE:

- mag meebeslissen over (verdere) medische behandeling;
- mag lid worden van de medezeggenschapsraad op school;
- mag zelf een Nederlandse identiteitskaart aanvragen;
- mag zelf een paspoort aanvragen met toestemming van ouders;
- moet door de rechter worden gehoord als zijn ouders scheiden;
- mag de rechter schrijven over de omgangsregeling als zijn ouders gescheiden zijn;
- is strafbaar onder het jeugdstrafrecht (tot 18 jaar);
- mag op een strafzitting als slachtoffer of nabestaande zelf vertellen welke gevolgen het misdrijf voor hem heeft;
- moet een identiteitsbewijs kunnen tonen bij zwartrijden in het openbaar vervoer en bezoek van een voetbalwedstrijd.

EEN 13-JARIGE:

mag licht werk doen, zoals oppassen of onder begeleiding folders rondbrengen (maximaal twee uur per dag, op zaterdag maximaal zes uur, totaal maximaal twaalf uur per week).

Zie www.jongerenloket.szw.nl

EEN 14-JARIGE:

- mag oefenen voor een zweefvliegbrevet;
- moet altijd een geldig identiteitsbewijs kunnen tonen aan de politie of andere toezichthouders.

EEN 15-JARIGE:

- mag zelfstandig werk doen dat niet zwaar of niet gevaarlijk is (zoals een krantenwijk);
- mag werken op zondag;
- kan aanspraak maken op het wettelijk minimumjeugdloon;
- kan ja of nee tegen adoptie zeggen;
- mag zelfstandig een verblijfsvergunning aanvragen.

EEN 16-JARIGE:

- mag op een brommer rijden, met certificaat;
- mag een zweefvliegbrevet halen;
- mag zelfstandig beslissen over een medische behandeling;
- moet een eigen reisdocument hebben;
- mag een tractor-rijbewijs halen;
- mag bijna elke soort werk doen zolang dat niet gevaarlijk is;
- mag een eigen zaak beginnen/voortzetten;
- kan een testament en codicil maken;
- mag een amusementshal bezoeken waar behendigheidsautomaten (zoals flipperkasten) staan (geen toegang tot gokkasten);
- mag sigaretten kopen;
- mag zwak-alcoholische dranken bestellen;
- kan berecht worden volgens het volwassenenstrafrecht voor een ernstig misdrijf.

EEN 17-JARIGE:

- mag de verpleging in;
- mag studiefinanciering aanvragen voor als hij 18 wordt;
- mag het leger in voor een opleiding.

EEN 18-JARIGE:

- is meerderjarig;
- mag alle rechtshandelingen verrichten zonder toestemming van zijn ouders;
- mag stemmen en zich verkiesbaar stellen;
- mag trouwen;
- mag een rijbewijs halen;
- mag zelf een vestigingsvergunning aanvragen (na vijf jaar in Nederland);
- mag in het leger meedoen aan strijd- of vredesmissies;
- kan alimentatie op zijn eigen rekening krijgen.

TOT 21 JAAR:

- zijn de ouders onderhoudsplichtig;
- kan in bijzondere gevallen het kinderstrafrecht worden toegepast.

De meeste kinderen groeien 'als vanzelf' op. Natuurlijk is er met ieder kind wel eens iets aan de hand, maar na zo'n hobbel kan een kind gewoon verder met zijn leven. Helaas is dat niet altijd zo en als opvoeder kun je daar vroeg of laat mee worden geconfronteerd.

zorg – toezicht houden op het kind en hulp en steun bieden bij de opvoeding. Als dat niet voldoende lijkt, kan een kind ook in een pleeggezin of kindertehuis worden ondergebracht in het kader van de ots.

KIND ALS SLACHTOFFER

Een kind kan door omstandigheden of gebeurtenissen buiten hemzelf in de problemen komen, namelijk als hij slachtoffer is van een misdrijf, een verkeersongeval of van pestgedrag van andere kinderen op school. In al die

gevallen is het belangrijk dat jij er als ouder voor je kind bent en zonedig passende hulp inschakelt. De nasleep van een ongeluk, een overval, misbruik of een slechte behandeling kan heel ernstig zijn en lang duren.

Slachtofferhulp Nederland kan jou en je kind helpen met praktische (juridische) adviezen en emotionele steun.

tel. 0900 0101

www.slachtofferhulp.nl

HET KINDERRECHTENVERDRAG OVER PROBLEMEN VAN EN MET KINDEREN

Zoals gezegd ben je als ouder de eerstverantwoordelijke voor het opvoeden en welbevinden van je kind. Als er problemen zijn, moet jij daar dan ook iets aan doen. Of je daarbij hulp-troepen inzet of de hulp delegeert, doet niet ter zake zolang je ouderlijke verantwoordelijkheid maar neemt. Wat er wel toe doet, is dat het kinderrechtenverdrag aankondigt dat de overheid je ondersteunt.

Bij alle acties die je voor je kind onderneemt, moet zijn belang voorop staan en je moet rekening houden met zijn groeiende capaciteiten (**artikel 3, 5, 18**). Zo is het vanzelfsprekend dat je hem zodra dat kan, betreft bij de hulp die je voor hem inroept.

6. OUDERS IN PROBLEMEN: EN DE KINDEREN DAN?

Roze wolken, blakende baby's, blijde ouders: oké ze zijn er, maar soms gaat het anders. Veel ouders stuiten op moeilijkheden tijdens het grootbrengen van hun kind. Die problemen kunnen met zichzelf of met hun relatie te maken hebben. Misschien zouden ze ook zijn ontstaan als er geen kinderen in het spel waren, maar met het opvoeden van een kind is de kans groter dat ze naar boven komen. Bovendien lijden dan niet alleen de ouders onder de situatie, maar ook de kinderen. Die zijn immers afhankelijk van hun ouders voor bijna alles, of het nou gaat om levensgeluk, zelfwaardering, schone onderbreuken of eten.

De meeste ouders doen hun best om een goede ouder te zijn. En over het algemeen lukt dat ook aardig. Er kan echter van alles tussen komen: alcohol, drugs, financiële problemen, werkloosheid, zwakbegaafdheid, sociaal isolement, ziekte, relatieproblemen, of een combinatie van verschillende omstandigheden. Vaak voelen ouders zich onmachtig om met die eigen problemen ook nog eens een kind op te voeden tot een gelukkige wereldburger.

Als de stress zo groot wordt dat je als opvoeder geen uitweg meer ziet, kun je het belang van je kind uit het oog verliezen. Bij kindermishandeling (zie kader) is dat zeker het geval. Alle denkbare grenzen van een kind kunnen dan overschreden worden. Dat heeft niet alleen op korte termijn allerlei ingrijpende psychische, lichamelijke en sociale gevolgen. Ook op den duur beschadigt het een kind. Zo kan het vormen van relaties als volwassene een onmogelijke opgave worden.

De ervaringen die je in je jeugd opdoet, bepalen grotendeels hoe je met je eigen kinderen omgaat. Je kopieert ze als het ware. Daardoor wordt kindermishandeling soms van generatie op generatie doorgegeven. Om die vicieuze cirkel te doorbreken is ingrijpen nodig.

KINDERMISHANDELING

Per jaar worden in Nederland naar schatting 50.000 kinderen ernstig mishandeld, meestal door een van hun ouders. Ze worden lichamelijk mishandeld of verwaarloosd, psychisch mishandeld of verwaarloosd of seksueel misbruikt. Als gevolg daarvan overlijden er ieder jaar tenminste 50 kinderen.

Het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) krijgt per jaar bijna 30.000 meldingen van vermoedens van kindermishandeling. Juist omdat kindermishandeling zich meestal achter gesloten deuren afspeelt, is het moeilijk om goed zicht op de omvang te krijgen.

www.kindermishandeling.info

AMK: 0900 1231230

www.amk-nederland.nl

INGRIJPEN

Als het thuis zo uit de hand loopt dat het schadelijk wordt voor een kind, moet de overheid ingrijpen om het kind te beschermen tegen de ouders. Van alle media-aandacht rond kinderen waarbij het echt misgaat, weten we dat het bieden van hulp aan kinderen in dit soort situaties niet altijd vlekkeloos verloopt. Jeugdzorg heeft weliswaar een scala aan middelen, maar soms schiet de hulpverlening tekort of is de problematiek te ingewikkeld om met hulp op te lossen.

Een belangrijke oorzaak voor het falen van de hulp ligt eveneens in het feit dat de belangen van ouders en kind haaks op elkaar kunnen staan. Als dan niet onomwonden voor het belang van het kind wordt gekozen, kunnen zorgelijke situaties eindeloos voortduren. Gelukkig neemt de jeugdzorg nu ook de lijn van het kinderrechtenverdrag als helder uitgangspunt: in alle maatregelen en beslissingen moet het belang van het kind de eerste overweging vormen.

De jeugdzorg biedt hulp bij opvoedingsproblemen. Is de situatie zeer ernstig dan kan de kinderrechter een kinderbeschermingsmaatregel treffen. Als 'de zedelijke of geestelijke belangen of de gezondheid van de jeugdige ernstig worden bedreigd', zal hij een onderzoekstelling (ots) uitspreken. Dat is de meest gebruikte maatregel. Hij benoemt dan een gezinsvoogd die toezicht houdt en hulp en steun biedt bij de opvoeding, maar hij kan het kind ook uit huis plaatsen (in een pleeggezin of instelling).

Als een ouder niet in staat is om zijn kind op te voeden, dan kan de rechter hem uit het ouderlijk gezag ontheffen. Het kind wordt dan in een pleeggezin of tehuis geplaatst en Bureau Jeugdzorg krijgt de voogdij. Dat is ook zo bij de maatregel ontzetting uit het gezag. Hiertoe gaat de rechter over als dat in het belang van het kind is en als de ouders zich verwijtbaar misdragen tegenover hun kind.

ECHTSCHIEDING

In Nederland worden per jaar ongeveer 90.000 huwelijken gesloten en daarnaast wonen er veel stellen samen. Veruit de meeste kinderen worden binnen een huwelijk geboren. Helaas gaat het vaak mis: één op de drie huwelijken strandt en bij ongeveer de helft van die echtscheidingen zijn (gemiddeld twee) kinderen betrokken. Zo heeft 17% van alle kinderen voor zijn 21ste jaar een echtscheiding van zijn ouders meegemaakt.

In de loop van de jaren is veel onderzoek gedaan naar de effecten van een scheiding op kinderen. Zo zouden ze meer risico lopen om problemen te ontwikkelen en zouden ze minder goed op school presteren. Ze zouden meer gedragsproblemen hebben, zoals agressief gedrag, en meer last hebben van stress, depressiviteit of angst.

De nadelige effecten van een echtscheiding zouden beperkt blijven als kinderen zo weinig mogelijk worden geconfronteerd met conflicten tussen de ouders, als de thuiswonende ouder goed functioneert en als er financiële ruimte is.

DOORLOPENDE ZORG

Sinds januari 1998 houden beide ouders het ouderlijk gezag na ontbinding van hun huwe-

lijk (artikel 1: 251 lid 2 BW). Dat betekent dat ze allebei ook na de scheiding de plicht en het recht hebben om hun minderjarige kind te verzorgen en op te voeden. Ze moeten voor het geestelijk en lichamelijk welzijn van hun kind zorgen en de ontwikkeling van zijn persoonlijkheid bevorderen (artikel 1: 247 lid 1 en 2 BW).

In de praktijk woont nog steeds het overgrote deel van de kinderen na scheiding bij de moeder. Co-ouderschap, waarbij een kind afwisselend bij de ene en de andere ouder woont, en het wonen bij de vader behoren nog tot de uitzonderingen. Regelmatig (schattingen variëren van 10 tot 25% van de scheidingen) heeft een kind geen contact meer met de uitwonende ouder.

HET KINDERRECHTENVERDRAG OVER OUDERS IN PROBLEMEN

Het kinderrechtenverdrag gaat niet zover, dat het ouders verbiedt om te scheiden als de echtscheiding niet in het belang van het kind is. Verder kiest het verdrag wel duidelijk de kant van het kind. Een kind heeft het recht om ook met de ouder bij wie hij niet woont regelmatig omgang te hebben. Het gaat daarbij om persoonlijk en rechtstreeks contact (**artikel 9 lid 3**).

Ook heeft een kind het recht om zijn mening te geven over dat deel van de echtscheidingsprocedure waarbij het over hem gaat (zijn woonplaats, de omgangsregeling). De rechter moet hem horen en aan die mening 'passend belang hechten', waarbij hij rekening houdt met de leeftijd en rijpheid van het kind (**artikel 12**).

7. IN DE FOUT

Diefstal, straatroof, verkrachting, inbraak, moord. Niet echt dingen waarbij je meteen aan kinderen denkt. Toch maken ook zij zich schuldig aan dit soort ernstige delicten. Vaak is dat niet het eerste wat een jeugdige doet, maar begint het met kleinere vergrijpen. En meestal is het daarvoor al misgegaan. Dan heeft een kind bijvoorbeeld niet geleerd dat er grenzen zijn. Of er zijn andere opvoedingsproblemen.

Een kind begeeft zich niet zomaar op het criminele pad. Doorgaans is er dan echt iets aan de hand. Ergens in de opvoeding is het fout gegaan, de gewetensvorming heeft een deuk opgelopen of er is te weinig zelfbewustzijn en verkeerde vrienden trekken een kind mee.

Het jeugdstrafrecht is in principe van toepassing op jongeren van twaalf tot achttien jaar. Dan kan de politie een jongere oppakken omdat ze hem verdenken van het plegen van een strafbaar feit en dan kunnen er verschillende stappen volgen.

Om ontspoorde jongeren weer op de rails te krijgen, helpt en begeleidt de jeugdreclassering ze vrijwillig of verplicht. Dat kan gebeuren op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming die de regie uitvoert, de Officier van Justitie, de kinderrechter of de directeur van de gevangenis. Medewerkers van Bureau Jeugdzorg zorgen voor de hulp en begeleiding.

Als de politie een jongere verdenkt van een strafbaar feit, is dit de route:

VERHOOR EN PROCES-VERBAAL

De politie mag een jongere maximaal zes uur vasthouden voor verhoor (de uren tussen middernacht en negen uur 's morgens tellen niet mee). De verdachte hoeft niet te antwoorden. De politie maakt een proces-verbaal (PV) waarin de gebeurtenissen en de verhalen van verdachte, slachtoffer en getuige staan. De jongere mag het PV lezen en becommentariëren. Daarna gaat het naar de Officier van Justitie en eventueel meldt de politie ook aan de Raad voor de Kinderbescherming dat de jongere een PV heeft gekregen. De Officier beoordeelt of de jongere voor de kinderrechter moet verschijnen.

HALT

De politie kan bij baldadigheid, beschadiging en diefstal met geringe schade bepalen dat een jongere naar HALT (Het Alternatief) gaat. Daar kan hij maximaal twintig uur werk doen

dat te maken heeft met het strafbare feit (dus bijvoorbeeld opruimen). Hij krijgt dan geen strafblad en komt niet voor de kinderrechter. HALT kan alleen als een minderjarige het feit bekent en als hij maximaal één keer eerder HALT heeft gehad, langer dan een jaar geleden.

INVERZEKERINGSTELLING

De Officier van Justitie kan bepalen dat de jongere ook na de zes uur verhoor op het politiebureau moet blijven. Deze inverzekeringstelling kan drie dagen duren, met een eventuele verlenging van drie dagen. De politie meldt de Raad voor de Kinderbescherming dat de jongere vast zit. De jongere krijgt een advocaat en wordt voorgeleid aan de Officier

van Justitie. Wil die de jongere nog langer vasthouden, dan moet de kinderrechter die voorlopige hechtenis goedkeuren. Is er geen reden om de jongere langer vast te houden, dan mag hij naar huis en moet hij later voor de rechtbank verschijnen. Soms stelt de Raad voor de Kinderbescherming een onderzoek in of doet een psycholoog een persoonlijkheidsonderzoek.

VOORLOPIGE HECHTENIS

Als de kinderrechter bepaalt dat jongere langer vast moet zitten, kan hij in voorlopige hechtenis worden gesteld. Meestal komt hij dan in een justitiële jeugdinstelling waar ook veroordeelde jongeren zitten. Eerst is er de inbewaringstelling (maximaal tien dagen) en

HET KINDERRECHTENVERDRAG OVER STRAFRECHT

Het verdrag is vrij uitgebreid op dit punt. Kinderen moeten zo lang mogelijk buiten het strafrechtssysteem worden gehouden als ze over de schreef zijn gegaan. **Artikel 40** omschrijft hoe een kind moet worden behandeld als hij verdacht, vervolgd of veroordeeld wordt in verband met een strafbaar feit.

Die behandeling moet:

- geen afbreuk doen aan zijn gevoel van waardigheid en eigenwaarde;
- zijn eerbied voor de rechten van de mens en fundamentele vrijheden vergroten;
- rekening houden met zijn leeftijd;
- het hem aan alle kanten goed mogelijk maken om te herintegreren in de samenleving.

De overheid moet zorgen voor allerlei garanties. Zo moet er een snelle berechting volgen en dat is in de praktijk nogal eens een probleem wegens krapte in de rechterlijke macht. Ook moet de jongere een advocaat krijgen en de mogelijkheid om in beroep te gaan tegen de beslissing van de rechter. Nederland heeft juist op die punten een voorbehoud gemaakt. Het opsluiten van een jongere mag pas als uiterste maatregel gebeuren en dan nog voor een zo kort mogelijke periode (**artikel 37**). Bovendien moet hij dan gescheiden van volwassenen worden vastgehouden. Het verdrag bepaalt ook dat gedetineerde kinderen contact met hun ouders moeten kunnen hebben.

vervolgens de gevangenhouding (30 dagen en twee keer verlenging mogelijk). De kinderrechter kan de tenuitvoerlegging – na verloop van tijd – schorsen. Ook kan hij de jeugdrechtclassering vragen de jongere te begeleiden. Na uiterlijk honderd dagen moet de zaak op een strafzitting worden behandeld. De rechtbank kan de voorlopige hechtenis dan steeds (met maximaal 30 dagen) verlengen.

SEBOT OF DAGVAARDEN

De Officier van Justitie kan op ieder moment bepalen dat hij niet (verder) wil vervolgen, eventueel onder voorwaarden (zoals een taakstraf). De zaak komt dan dus niet voor de rechter. Ook kan de Officier een transactie voorstellen: geen vervolging als de jongere een geldbedrag betaalt.

De Officier kan de jongere een taakstraf opleggen. Dat is een alternatieve sanctie, die maximaal 40 uur mag duren (vanaf twintig uur moet een jongere een advocaat krijgen). De jongere kan dan een werkstraf krijgen (bijvoorbeeld werken in een ziekenhuis of bejaardencentrum) of een leerstraf (een training of cursus).

Denkt de Officier dat de jongere schuldig is en heeft hij daarvoor voldoende bewijs, dan zal hij de jongere dagvaarden. De minderjarige wordt dan opgeroepen om voor de kinderrechter te verschijnen op een strafzitting.

ZITTING EN UITSPRAAK

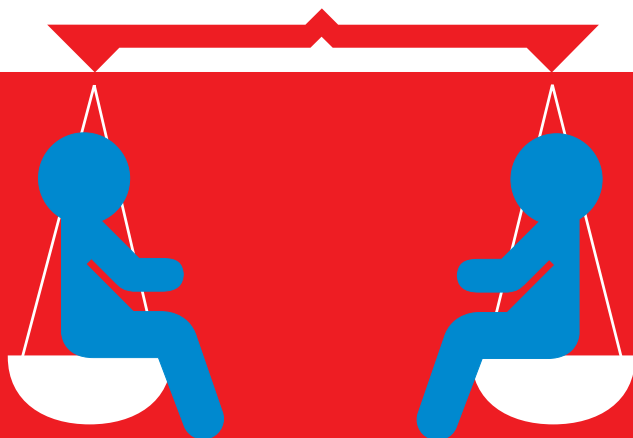
De strafzitting vindt gewoonlijk plaats achter gesloten deuren. De advocaat vertegenwoordigt de jongere. Zijn ouders mogen het woord voeren en hijzelf heeft het laatste woord.

De kinderrechter doet binnen veertien dagen uitspraak en heeft verschillende mogelijkheden:

- vrijheidsstraf (jeugd detentie) van maximaal twaalf maanden (voor twaalf- tot zestienjarige) of 24 maanden (zestien- tot achttienjarige);
- geldboete;
- maatregel (plaatsing in een justitiële jeugdinrichting voor maximaal twee jaar);
- taakstraf van maximaal 200 uur.

INTERESSANTE SITES

- www.rechtenslecht.nl
- www.halt.nl
- www.politie.nl
- www.kinderbescherming.nl
- www.sjn.nl/16ofzo/fout
- www.vetverkeerd.nl

8. VRIJHEID VAN GODSDIENST

HOE VER GAAT DIE VRIJHEID?

Als je zelf (actief) gelovig bent, is de kans groot dat je je kind in dat geloof wilt opvoeden. Islamitisch, joods, christelijk of wat dan ook. Pas op het moment dat je kind eigen gedachten en ideeën krijgt over wat en hoe hij wil geloven, kan het gebeuren dat die niet stroken met wat jij voor hem in petto had.

In de puberteit gaan de meeste kinderen nadenken over de diepere dingen des levens. Dan kan je kind tot de ontdekking komen dat het geloof waarin je hem opvoedt niet het zijne is. Je kunt dan misschien nog enige tijd denken dat hij wel tot inkeer komt, maar als

Meisje, veertien jaar: Mijn ouders hebben mij niet met een geloof opgevoed. Soms merk ik dat ik dat mis en dat ik behoefte heb aan wat diepte en antwoorden op vragen waar ik mee zit. Ik kan daar moeilijk met mijn ouders over praten. Mijn vriendin is katholiek en zij begrijpt het wel.

blijkt dat dat niet zo is, vinden veel ouders dat moeilijk te verteren. Dat kan tot hevige conflicten leiden en tot een verwijdering tussen kind en ouders.

Godsdiensten gaan vaak gepaard met min of meer strikte voorschriften waaraan de volgelingen zich moeten houden. Dat betreft onder meer de manier waarop je met anderen omgaat en hoe je je geloof moet belijden. Ook zijn er regels over hoe je je in het openbare leven moet gedragen en over hoe je je dan moet kleden: zwarte kousen, djellaba (lang gewaad), een keppeltje, sluier of tulband.

Soms leidt het naleven van de voorschriften van je religie tot confrontaties met de buitenwereld en dat kan ook je kind overkomen. Bijvoorbeeld als je dochter niet naar school mag met haar hoofddoek op, als je zoon zijn lerares weigert een hand te geven en daar problemen mee krijgt of als je dochter wordt gepest als ze met mooi weer lange rokken draagt.

Er is een landelijke Commissie Gelijke Behandeling die beoordeelt of het maken van onderscheid op grond van godsdienst in een bepaalde situatie verboden of geoorloofd is. Zo oordeelde de commissie dat een school gezichtssluiers of hoofddoeken mag verbieden als die een goede communicatie en identificatie belemmeren. Op basis van de uitspraken van de commissie heeft de minister van Onderwijs een 'leidraad kleding op scholen'

geformuleerd. Scholen kunnen daarin vinden welke eisen zij mogen stellen aan de outfit van hun leerlingen.

Zie www.minocw.nl en www.cgb.nl

BEPERKT GELOVEN

Net als andere mensenrechten, is ook de vrijheid van godsdienst beperkt. Als de gezondheid van je kind in gevaar komt, dan moet je geloof tijdelijk wijken. Het Kinderrechtenverdrag noemt dat ook uitdrukkelijk (artikel 14 lid 3). Zo kan een kind een levensreddende operatie ondergaan, ondanks de religieuze bezwaren van zijn ouders daartegen (zie onder 9). Ook traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van een kind, zoals meisjesbesnijdenis, kunnen worden verboden (artikel 24 lid 3).

Er blijven echter ook met het Kinderrechtenverdrag in de hand vragen onbeantwoord. Want beschermt dat kinderen voldoende tegen de principiële weigering van aanhan-

gers van geloofsgroepen om hun kind tegen polio in te enten?

En is het in lijn met het verdrag als ouders op godsdienstige of levensbeschouwelijke gronden voor hun kind vrijstelling van inschrijving voor onderwijs vragen? De gemeentelijke leerplichtambtenaar beoordeelt zo'n verzoek en als hij instemt, is niet altijd duidelijk of en hoe het kind vervolgens ander onderwijs krijgt.

Religie speelt ook een rol als een kind (tijdelijk) ergens anders moet wonen dan thuis. Het Kinderrechtenverdrag stelt dat bij de keuze van vervangend onderdak – een pleeggezin of kindertehuis – rekening moet worden gehouden met zijn etnische, godsdienstige en culturele achtergrond (artikel 20 lid 3). De jeugdzorg gaat sinds kort uit van het beginsel dat de cliënt centraal staat en dat aangesloten moet worden bij zijn godsdienst of levensovertuiging.

ZELF GELOVEN

Het Kinderrechtenverdrag begint met het non-discriminatie artikel, waarin staat dat alle beschreven rechten voor ieder kind gelden, ongeacht bijvoorbeeld godsdienst ([artikel 2](#)). Ook stelt het verdrag dat kinderen recht hebben op vrijheid van gedachten, geweten en godsdienst. Maar daaraan voegt het toe dat ouders hun kind mogen leiden en rekening moeten houden met de 'ontwikkende vermogens' van hun kind ([artikel 14 en 5](#)). Kort gezegd komt het er dus op neer dat kinderen een godsdienst mogen hebben, maar niet zelf mogen kiezen. Dat dit op deze manier in het verdrag staat, komt door de gevoeligheid van het onderwerp. Islamitische landen erkennen het recht van kinderen op een andere godsdienstkeuze dan die van hun ouders niet. Veel van deze landen hebben een voorbehoud gemaakt op het verdragsartikel, omdat ze de strekking ervan te ver vinden gaan.

In het Verdrag inzake Burgerlijke en Politieke rechten uit 1966, dat ook voor kinderen geldt, is geregeld dat je een godsdienstige overtuiging mag kiezen. De Nederlandse regering heeft het Kinderrechtenverdrag uitdrukkelijk zó geïnterpreteerd, dat een kind zijn geloof zelfstandig mag kiezen, maar met een beperking: als hij daar aan toe is, qua leeftijd en mate van ontwikkeling. Kinderen die tot een godsdienstige minderheid in een land behoren, krijgen in het verdrag het recht om hun eigen godsdienst te belijden en ernaar te leven ([artikel 30](#)).

9. GROEI GEZOND OP

Het klinkt wat suf, maar de uitspraak dat gezondheid het allerbelangrijkst is, is een waarheid als een koe. Dat geldt misschien nog wel meer voor kinderen dan voor volwassenen: als je de wereld wilt ontdekken, moet je daarbij niet worden gehinderd door zieke onderdelen. Chronisch en ernstig zieke kinderen en hun ouders weten daar alles van. En ook gehandicapte kinderen en hun familie merken dat dagelijks aan den lijve. Als je kind gezond is, is het dus zaak er alles aan te doen om dat zo te houden.

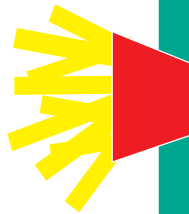
Gehandicapte en zieke kinderen moeten bijzondere zorg krijgen, vindt ook het kinderrechtenverdrag. Voor alle kinderen moet de gezondheidszorg kwalitatief zo goed mogelijk zijn en ze moeten allemaal toegang hebben tot die zorg en tot andere medische voorzieningen. Dat lijkt een open deur in een welvarend land als Nederland, maar iedereen die de krant leest weet dat het niet zo vanzelfsprekend is. Met de reorganisaties in de zorg kunnen gemakkelijk kinderen buiten de boot vallen.

Ook op andere terreinen, zoals onderwijs, is speciale zorg nodig voor zieke kinderen. Er wordt in Nederland wel geprobeerd om hier-

aan tegemoet te komen, zoals met 'leerling-gebonden financiering': middelen om het chronisch zieke of gehandicapte kinderen mogelijk te maken de school te bezoeken die het best bij hen past. Het blijft echter lastig om de juiste afweging te maken als je een ziek kind hebt. Want kies je de meest geschikte school die ver weg is of een wat mindere bij jou in de buurt? Steeds moet je schipperen tussen factoren als je woonplaats, je omgeving, je werk en de mogelijkheden van broertjes en zusjes.

GEZOND ZIJN EN BLIJVEN

Als je kind gezond is, afgezien van kleine griepjes en dergelijke, heb je als ouder de taak om dat zo te houden. Niet roken in zijn buurt, gezond en afwisselend eten, weinig snoep en fastfood, veel bewegen, genoeg ontspanning en goed slapen zijn dan voorwaarden waar je je als ouder voor in moet zetten. Maar het vlees is zwak en dan niet alleen van kinderen, maar ook van ouders. In Amerika was het al langer zo, maar nu is ook in Nederland de alarmbel geluid: één op de acht Nederlandse basisschoolkinderen is te dik. In bijna alle gevallen wordt overgewicht veroorzaakt door slechte gewoontes: te veel en te ongezond eten en te weinig bewegen. Slechts bij 5% van de kinderen komt het door ziekte, medicijnen of een genetische oorzaak. Ook kindertanden lijken het te moeten ontgelden omdat het ons zo goed gaat. De grote hoeveelheden frisdrank die het gebit (eerst via een speen) passeren én laconieker poetsgedrag schijnen er vooral debet aan te zijn.

DOKTEREN

Of het nou gaat om een onschuldige aandoening of een ernstige ziekte, het is belangrijk dat alles ook juridisch goed geregeld is. De Wet Geneeskundige Behandelingsovereenkomst beschrijft de relatie tussen patiënt (kind en ouders) en arts (artikel 7: 448 en 450 BW). Daarbij worden verschillende categorieën minderjarigen onderscheiden:

Kinderen tot twaalf jaar

Om deze jonge kinderen te behandelen heeft een arts (of tandarts, apotheker, psycholoog of verpleegkundige) alleen toestemming nodig van de ouders. De kinderen hebben wel recht op informatie – over de diagnose, behandeling, risico's – op een manier die past bij hun leeftijd en ontwikkelingsniveau. Als een arts vindt dat een kind dringend behandeld moet worden en bijvoorbeeld een bloedtransfusie moet ondergaan, dan kan hij dat doen tegen de wil van de ouders. Dat kan bijvoorbeeld als ouders om principiële redenen een behandeling weigeren. De arts kan dan via de rechter om een kindbeschermingsmaatregel vragen. Het gezag van de ouders wordt dan tijdelijk beperkt en de behandeling kan plaatsvinden.

Kinderen van twaalf tot zestien jaar

Voor medische behandeling van deze leeftijdsgroep is toestemming nodig van de ouders én van het kind. Beiden moeten ook worden geïnformeerd. Er zijn twee uitzonde-

ringen waarbij een arts kan behandelen met alleen de toestemming van het kind:

- als niet-behandelen ernstig nadeel voor een kind meebrengt, zoals bij de behandeling van een geslachtsziekte of het voorschrijven van de pil. Dan hoeft de arts de ouders niet in te lichten of hen om toestemming te vragen.
- als het de weloverwogen wens is van het kind, kan een arts de weigering van de ouders terzijde schuiven. Dat kan bijvoorbeeld bij abortus of vaccinatie. Hij moet wel met de ouders overleggen. Deze uitzonderingen gelden niet voor euthanasie. Daarvoor is dus wel altijd toestemming van de ouders nodig totdat hun kind zestien is.

Zestien- tot achttienjarigen

Zij kunnen zelfstandig en zonder toestemming van hun ouders met een arts afspreken welke behandeling ze willen ondergaan. Het beroepsgeheim van de arts geldt ook ten opzichte van de ouders en zij kunnen dus niet buiten hun kind om aan informatie komen.

Uiteraard is het te hopen dat je kind niet naar het ziekenhuis moet, maar als dat wel het geval is kun je maar beter goed geïnformeerd zijn. Het ene ziekenhuis handelt namelijk meer in de geest van het kinderrechtenverdrag dan het andere, oftewel is kindvriendelijker dan het andere. Op www.kindenziekenhuis.nl vind je daarover informatie.

GEZONDHEID IN HET KINDERRECHTENVERDRAG

Artikel 24 stelt dat kinderen zo gezond mogelijk moeten opgroeien en dat er alles aan gedaan moet worden om ze beter te maken als ze ziek zijn. De overheid moet ervoor zorgen dat ieder kind goede gezondheidszorg kan krijgen. Ook is ze verplicht om allerlei maatregelen te nemen waardoor het gezondheidspeil omhoog gaat, zoals eerstelijnszorg en voorlichting over gezond eten.

10. VRAAG EN ANTWOORD

GELDT HET KINDERRECHTENVERDRAG VOOR IEDER KIND IN NEDERLAND OF ZIJN ER UITZONDERINGEN?

Het verdrag is er voor ieder kind, dus iedereen van nul tot achttien jaar. Het maakt daarbij niet uit of een kind de Nederlandse of een andere nationaliteit heeft, legaal of illegaal in Nederland is, volgens het christelijke of islamitische geloof leeft. De overheid is op grond van het verdrag verplicht ieder kind eten, drinken, onderdak, onderwijs, gezondheidszorg en hulp te geven.

WAT VOOR SOORT RECHTEN STAAN ER IN HET KINDERRECHTENVERDRAG?

Het verdrag regelt uiteenlopende soorten rechten op alle leeftereinen van een kind. Allereerst zijn er de zorgrechten, zoals het recht op eten, onderwijs en gezondheidszorg en het recht om te spelen. Daarnaast zijn er beschermingsrechten, waarbij kinderen onder meer beschermd worden tegen mishandeling, kinderarbeid, oorlog en (seksele) uitbuiting. Ook zijn er participatierechten, die het een kind mogelijk maken om gehoord te worden in zaken die hem aangaan, zijn mening vrij te uiten, zijn eigen geweten, gedachten en godsdienst te hebben en zich te informeren. Slotte zijn er nog speciale zorgrechten, voor kinderen met een handicap of kinderen die op de vlucht zijn. De rechten in het verdrag zijn minimumrechten en landen mogen dus méér bieden dan het verdrag hun oplegt.

KUNNEN KINDEREN ZELF IETS DOEN ALS ZE VINDEN DAT HUN RECHTEN UIT HET KINDERRECHTENVERDRAG WORDEN GESCHONDEN?

Het kinderrechtenverdrag geeft kinderen geen individueel klachtrecht. Ze hebben evenmin de mogelijkheid om zelfstandig – dus zonder hulp van hun ouders – een vraag aan de rechter voor te leggen als andere wegen doodlopen. Gewoonlijk is dat geen probleem, omdat ouders hun kind goed kunnen vertegenwoordigen, bijvoorbeeld tegenover een derde. Soms echter worden rechten van een kind juist door zijn ouders geschonden. In die gevallen is het niet handig dat diezelfde ouders hun kind in rechte moeten vertegenwoordigen. In Nederland is er voor dit soort belangenconflicten de mogelijkheid van de bijzondere curator (artikel 1: 250 BW). De kantonrechter kan dan – op verzoek van het kind of een ander – iemand benoemen die namens het kind in rechte optreedt en hem vertegenwoordigt alsof hij een ouder is. Meestal is dat een advocaat. De kantonrechter kan het verzoek om een bijzondere curator echter ook weigeren. In het bestuursrecht (dus in de verhouding van de burger met de overheid) kan een kind wel zelf naar de rechter als hij ‘in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen’ (artikel 8: 21 Awb). Als hij vindt dat de overheid een verdragsverplichting niet nakomt, kan hij dat dus aan een onafhankelijke derde voorleggen.

KUNNEN OUDERS IETS DOEN ALS RECHTEN VAN HUN KIND DOOR ANDEREN – ZOALS EEN SCHOOL, EEN GEMEENTE – WORDEN GESCHONDEN?

Ja, als ouder kun je wel degelijk opkomen voor de rechten van je kind. Sterker nog, het kinderrechtenverdrag schrijft je dat zelfs voor. Artikel 12 van het verdrag omschrijft het recht van een kind om gehoord te worden en om serieus genomen te worden. Dat recht geeft je als ouder de plicht om voor je kind op te komen op ál die momenten waarop zijn rechten in het gedrang komen. Uiteraard kan dat op heel veel manieren. Het begint er al mee dat je in dagelijkse situaties actie onderneemt als de rechten van je kind worden geschonden. Op school, in de buurt, door een ziekenhuis of waar dan ook. Natuurlijk sta je dan niet meteen voor de rechter, maar probeer je een kwestie eerst op andere manieren op te lossen. Lukt dat niet of is de schending van rechten zó essentieel dan kun je naar een rechter. Daarbij kun je je beroepen op het kinderrechtenverdrag. Soms is het nodig om precies te weten welke handelingen een derde – zoals een hulpverlener of een school – ten opzichte van je kind heeft verricht en wat daarover op papier staat. Over het inzage- en correctierecht in dossiers kun je informatie vinden op www.cbppweb.nl.

HET KINDERRECHTENVERDRAG RICHT ZICH OP KINDEREN. HEBBEN OUDERS OOK RECHTEN OF IS HET OUDER-ONVRIENDELIJK?

Nee, het is zeker niet ouder-onvriendelijk. In allerlei artikelen en bewoordingen laat het kinderrechtenverdrag blijken dat ouders essentieel zijn voor kinderen. Om maar twee voorbeelden te noemen: ouders zijn verantwoordelijk voor het opvoeden van hun kinderen (artikel 5) en deze mogen niet van hen worden gescheiden tenzij het niet anders kan (artikel 9). Al met al beschermt het verdrag ouders juist tegen inmenging van de overheid en ondersteunt het hen op allerlei gebied.

OP WELKE MOMENTEN MOETEN OUDERS GEÏNFORMEERD WORDEN OVER HUN KIND ALS DIE MET ANDERE INSTANTIES (ZOALS SCHOOL, ARTS, GEMEENTE) TE MAKEN HEEFT?

Beide ouders hebben (ook na scheiding) recht op informatie over hun minderjarige kind van mensen die beroepshalve met hem te maken hebben. Artikel 1: 377c BW regelt het informatierecht van gescheiden ouders. Er zijn echter uitzonderingen. Ouders hoeven geen informatie te krijgen als: de rechter de informatieplicht beperkt, degene die contact heeft met het kind beroepsgeheim heeft of het belang van het kind zich tegen de informatieverstrekking verzet. Ook het kinderrechtenverdrag gaat uit van het informeren van ouders over het wel en wee van hun kind, tenzij dat zijn welzijn schaadt (zoals in artikel 9 lid 4). Het recht van het kind op privacy (artikel 16) kan in sommige gevallen op gespannen voet komen te staan met dit recht op informatie van ouders.

Dit is een uitgave van
Defence for Children International

Bezoekadres:
Cruquiusweg 68-70
1019 AH Amsterdam

Postadres:
Postbus 75297
1070 AG Amsterdam

Telefoon: 020-4203771
Fax: 020-4203832
www.defenceforchildren.nl

© Defence for Children
International Nederland
Met steun van de Vereniging
Ouders voor Kinderen
en van de Rijksoverheid

Tekst: Karin Kloosterboer
Vormgeving:
Artwize Charlotte Boersma
Druk: Stenco, Amsterdam

Amsterdam, november 2005